

महाराष्ट्र गट-क सेवा परीक्षा
Maharashtra Gr.C Services Examination

-: परीक्षा योजना:-

परीक्षेचे टप्पे :- १) पूर्व परीक्षा - १०० गुण

२) मुख्य परीक्षा - २०० गुण (पेपर क्र.-१ संयुक्त व पेपर क्र.२-स्वतंत्र)

महाराष्ट्र गट-क सेवा संयुक्त (पूर्व) परीक्षा
Maharashtra Gr.C Services Combined(Pre)Examination

परीक्षा योजना

प्रश्नपत्रिकेची संख्या - एक.

एकुण गुण - १००

विषय व संकेतांक	दर्जा	माध्यम	प्रश्न संख्या	गुण	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
सामान्य क्षमता चाचणी (संकेतांक क्र. ०१२)	बारावी	इंग्रजी - मराठी	१००	१००	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी

अभ्यासक्रम

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१)	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच भारतातील.
२)	नागरिकशास्त्र - भारताच्या घटनेचा प्राथमिक अभ्यास, राज्य व्यवस्थापन (प्रशासन), ग्राम व्यवस्थापन (प्रशासन)
३)	इतिहास - आधुनिक भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा इतिहास.
४)	भूगोल (महाराष्ट्राच्या भूगोलाच्या विशेष अभ्यासासह) - पृथ्वी, जगातील विभाग, हवामान, अक्षांश-रेखांश, महाराष्ट्रातील जमिनीचे प्रकार, पर्जन्यमान, प्रमुख पिके, शहरे, नद्या, उद्योगधंदे, इत्यादी.
५)	अर्थव्यवस्था:- भारतीय अर्थव्यवस्था - राष्ट्रीय उत्पन्न, शेती, उद्योग, परकीय व्यापार, बँकिंग, लोकसंख्या, दारिद्र्य व बेरोजगारी, मुद्रा आणि राजकोषीय नीति, इत्यादी. शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण, इत्यादी.
६)	सामान्य विज्ञान - भौतिकशास्त्र (Physics), रसायनशास्त्र (Chemistry), प्राणिशास्त्र (Zoology), वनस्पतीशास्त्र (Botany), आरोग्यशास्त्र (Hygiene).
७)	बुद्धिमापन चाचणी व अंकगणित:- बुद्धिमापन चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न. अंकगणित - बेरीज, वजाबाकी, गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक व टक्केवारी.

दिनांक - २७/२/२०१८

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र गट-क सेवा (मुख्य) परीक्षा
Maharashtra Gr.C Services (Main) Examination

दुय्यम निरीक्षक, राज्य उत्पादन शुल्क, गट-क (मुख्य) परीक्षा
Excise Sub Inspector, Gr.C (Main) Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन. एकूण गुण - २०० पेपर क्र.१ (संयुक्त पेपर) - १०० गुण
पेपर क्र.२ (स्वतंत्र पेपर) - १०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	गुण	प्रश्नसंख्या	दर्जा	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (संकेतांक ००२)	मराठी	६०	६०	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	४०	४०	पदवी	इंग्रजी		
२ (संकेतांक ५०६)	सामान्य क्षमता चाचणी व पदासंबंधीचे/ विषयासंबंधीचे ज्ञान	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक - २

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच भारतातील.
२	बुद्धिमापन चाचणी- उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न.

३	भारतीय राज्यघटना - घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निर्धर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे-शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-Role, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व Role, विधी समित्या.
४	माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५
५	संगणक व माहिती तंत्रज्ञान - आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर, डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्कींग आणि वेब टेक्नॉलॉजी, सायबर गुन्हे व त्यावरील प्रतिबंध, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा, शासनाचे कार्यक्रम- जसे मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामुहिक माहिती केंद्र, इत्यादी, माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मुलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य.
६	मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या - संकल्पना- आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क मानक, त्यासंदर्भातील भारतीय राज्यघटनेतील तरतूद, भारतातील मानवी हक्क व जबाबदाऱ्या यंत्रणेची अंमलबजावणी व संरक्षण, भारतातील मानवी हक्क चळवळ, मानवी हक्कापासून वंचित राहण्याच्या समस्या, गरीबी, निरक्षरता, बेकारी, सामाजिक-सांस्कृतिक- धार्मिक प्रथा यासारख्या अडचणी, (हिंसाचार, भ्रष्टाचार, दहशतवाद, कामगारांचे शोषण, संरक्षित गुन्हेगारी, इत्यादी.) लोकशाही व्यवस्थेतील एकमेकांचे हक्क आणि मानवी प्रतिष्ठा व एकतेचा आदर करण्यासंबंधी प्रशिक्षणाची गरज व महत्त्व, नागरी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९५५, मानवी हक्क संरक्षण अधिनियम, १९९३, कौटुंबिक हिंसाचारापासून महिलांचे संरक्षण अधिनियम, २००५, अनुसूचित जाती व अनुसूचित जमाती (अत्याचारास प्रतिबंध) अधिनियम, १९८९, हुंडाबंदी अधिनियम १९६१, महात्मा गांधी तंटामुक्ती अभियान.
७	The Bombay Prohibition Act, 1949
८	The Maharashtra Excise Manual, Volume-I
९	The Maharashtra Excise Manual, Volume-III
१०	The Prohibition and Excise Manual, Volume-II

दिनांक - ०२/१२/२०२१

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

विक्रीकर विभागातील कर सहायक, गट-क (मुख्य) परीक्षा
Tax Assistant, Gr.- C (Main) Examination

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन. एकूण गुण - २०० पेपर क्र.१ (संयुक्त पेपर) - १०० गुण
पेपर क्र.२ (स्वतंत्र पेपर) - १०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	गुण	प्रश्नसंख्या	दर्जा	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (संकेतांक ००२)	मराठी	६०	६०	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	४०	४०	पदवी	इंग्रजी		
२ (संकेतांक ५०७)	सामान्य क्षमता चाचणी व पदासंबंधीचे/ विषयासंबंधीचे ज्ञान	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	

नकारात्मक गुणदान -

- १) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
- २) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
- ३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
- ४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक - २

१	नागरिकशास्त्र - राज्य व्यवस्थापन (प्रशासन), नागरी व ग्रामीण व्यवस्थापन (प्रशासन).
२	भारतीय राज्यघटना - घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे-शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-Role, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व Role, विधी समित्या.
३	पंचवार्षिक योजना
४	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच भारतातील

५	बुद्धिमत्ता चाचणी व मूलभूत गणितीय कौशल्य (५.१) बुद्धिमत्ता चाचणी - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो याचा अंदाज घेण्याच्या दृष्टीने सदर प्रश्न विचारण्यात येतील. (५.२) मूलभूत गणितीय कौशल्य - Basic Numeracy/Numerical Skill- numbers and their relations, orders of, magnitude, etc. (Class X level)
६	अंकगणित - गुणाकार, भागाकार, दशांश अपूर्णांक व टक्केवारी, गुणोत्तर व प्रमाण, वेळ व अंतर, नफा-तोटा, सूट, व्याज, वेळ व काम, आलेख, सरासरी, महत्त्वमापन व क्षेत्रमापन, इत्यादी.
७	पुस्तपालन व लेखाकर्म (Book-Keeping & Accountancy) — लेखाकर्म अर्थ, लेखा संज्ञा, द्विनोद पध्दतीची मुलभूत तत्वे, लेखाकर्माकरिता दस्तऐवज, रोजकिर्द, सहाय्यक पुस्तके, खतावणी, बँक मेळजुळणी पत्रक, तेरीज पत्रक, घसारा, अंतिम लेखे, वित्तिय विवरणपत्रके तयार करणे, नफा न कमविणा-या संस्थांची खाती. Book-keeping meaning & definition, Accounting terminology, Fundamentals of Double Entry, Source documents for accounting, Journal, Subsidiary Books, Ledger, Bank Reconciliation Statements, Trial Balance, Depreciation, Final Accounts, Preparing Financial Statements, Accounts of non-profit-making organizations.
८	आर्थिक सुधारणा व कायदे - पार्श्वभूमी, उदारीकरण, खाजगीकरण, जागतिकीकरण संकल्पना व त्याचा अर्थ आणि व्याप्ती, मर्यादा, केंद्र व राज्य स्तरावरील आर्थिक सुधारणा, WTO तरतुदी आणि सुधारणा आणि त्याचे भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील अपेक्षित परिणाम, प्रश्न व समस्या, GST, विक्रीकर, VAT.

दिनांक - ०२/१२/२०२१

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

लिपिक-टंकलेखक, गट-क (मुख्य) परीक्षा

Clerk-Typist, Gr.- C (Main) Examination

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन. एकूण गुण — २०० पेपर क्र.१ (संयुक्त पेपर) - १०० गुण
पेपर क्र.२ (स्वतंत्र पेपर) - १०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	गुण	प्रश्नसंख्या	दर्जा	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (संकेतांक ००२)	मराठी	६०	६०	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	४०	४०	पदवी	इंग्रजी		
२ (संकेतांक ५०८)	सामान्य क्षमता चाचणी व पदासंबंधीचे/ विषयासंबंधीचे ज्ञान	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	

नकारात्मक गुणदान -

- १) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
- २) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
- ३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
- ४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्यप्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक - २

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	सामान्य ज्ञान - इतिहास, भूगोल, नागरिकशास्त्र, इ.
२	बुद्धिमापन विषयक प्रश्न - उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न.
३	गणित — अंकगणित, बीजगणित, भूमिती, सांख्यिकी.
४	सामान्य विज्ञान - भौतिकशास्त्र, रसायनशास्त्र, जीवशास्त्र व पर्यावरण.

५	चालू घडामोडी – भारतातील व महाराष्ट्रातील.
६	माहिती व संपर्क तंत्रज्ञानासंबंधी प्राथमिक ज्ञान
७	क्रिडा व साहित्य क्षेत्रातील पुरस्कार व माहिती. (भारतातील व महाराष्ट्रातील)
८	माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५.

दिनांक - ०२/१२/२०२१

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

उद्योग उर्जा व कामगार विभागातील उद्योग निरीक्षक, गट-क (मुख्य) परीक्षा
Industries Inspector, Gr.C (Main) Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन. एकूण गुण - २०० पेपर क्र.१ (संयुक्त पेपर) - १०० गुण
पेपर क्र.२ (स्वतंत्र पेपर) - १०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	गुण	प्रश्नसंख्या	दर्जा	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (संकेतांक ००२)	मराठी	६०	६०	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	४०	४०	पदवी	इंग्रजी		
२ (संकेतांक ५०९)	सामान्य क्षमता चाचणी व पदासंबंधीचे/ विषयासंबंधीचे ज्ञान	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उताऱ्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक - २

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	चालू घडामोडी - जागतिक तसेच भारतातील.
२	बुद्धिमापन चाचणी- उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न.
३	भारतीय राज्यघटना - घटना कशी तयार झाली आणि घटनेच्या प्रस्तावनेमागची भूमिका व तत्वे, घटनेची महत्वाची कलमे / ठळक वैशिष्ट्ये, केंद्र व राज्य संबंध, निधर्मी राज्य, मूलभूत हक्क व कर्तव्ये, राज्याच्या धोरणाची मार्गदर्शक तत्वे-शिक्षण, युनीफॉर्म सिव्हील कोड, स्वतंत्र न्यायपालिका, राज्यपाल, मुख्यमंत्री व मंत्रीमंडळ-Role, अधिकार व कार्य, राज्य विधीमंडळ- विधानसभा, विधानपरिषद व त्यांचे सदस्य, अधिकार, कार्य व Role, विधी समित्या.
४	माहिती अधिकार अधिनियम, २००५ व महाराष्ट्र लोकसेवा हक्क अधिनियम, २०१५
५	संगणक व माहिती तंत्रज्ञान - आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर, डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्किंग आणि वेब टेक्नॉलॉजी, सायबर गुन्हे व त्यावरील प्रतिबंध, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा, शासनाचे कार्यक्रम- जसे मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामुहिक माहिती केंद्र, इत्यादी, माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मुलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य.

६	अ) भारतातील औद्योगिक धोरण, महाराष्ट्राचे औद्योगिक धोरण, उद्योजकता विकास व रोजगार निर्मिती, औद्योगिक समूह विकास (Cluster). ब) उद्योग व्यवस्थापन, विपणन व्यवस्थापन, ताळेबंद अहवाल, प्रकल्प अहवाल व आर्थिक विश्लेषण, उद्योगासाठी आवश्यक परवाने / कर कायदे. स्थानिक लोकांना रोजगार प्राधान्य, सूक्ष्म, लघु उद्योगांना वित्तीय सहाय्याच्या योजना. क) राष्ट्रीयकृत व अनुसूचित बँकांमार्फत उद्योगांना वित्तीय सहाय्य, भारतीय रिझर्व्ह बँक - लघु उद्योगांसाठी चे वित्तीय धोरण.
७	अ) उद्योग (विकास व नियमन) अधिनियम १९५१, औद्योगिक उपक्रमांची नोंदणी . ब) औद्योगिक उपक्रम (माहिती व आकडेवारी गोळा करणे) नियम १९५९. क) सूक्ष्म, लघु व मध्यम उपक्रम अधिनियम- २००६ व औद्योगिक सुकरता परिषद नियम व कार्यप्रणाली
८	अ) आयात-निर्यात धोरण, विशेष आर्थिक क्षेत्र अधिनियम. ब) इंडियन पेटेंट अॅक्ट १९११, इंडियन ट्रेड अॅण्ड मर्चंट अॅक्ट १९५८, फॅक्टरीज अॅक्ट १९४८, बॉम्बे इलेक्ट्रिसिटी अॅक्ट १९५८ व सुधारणा.
९	आजारी लघु व मोठ्या उद्योगांचे पुनर्वसन धोरण, राष्ट्रीय कंपनी विधी अधिकरण (NCLT)
१०	महाराष्ट्र औद्योगिक विकास - महामंडळ (MIDC), SICOM, KVIB, KVIC, MPCB, MSSIDC, भांडार खरेदी धोरण.

दिनांक - ०२/१२/२०२१

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

तांत्रिक सहायक, विमा संचालनालय, गट-क (मुख्य) परीक्षा
Technical Assistant, Directorate of Insurance, Gr.C (Main) Exam

-: परीक्षा योजना :-

प्रश्नपत्रिकांची संख्या - दोन. एकूण गुण - २०० पेपर क्र.१ (संयुक्त पेपर) - १०० गुण
 पेपर क्र.२ (स्वतंत्र पेपर) - १०० गुण

पेपर क्र. व संकेतांक	विषय	गुण	प्रश्नसंख्या	दर्जा	माध्यम	कालावधी	प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप
१ (संकेतांक ००२)	मराठी	६०	६०	बारावी	मराठी	एक तास	वस्तुनिष्ठ बहुपर्यायी
	इंग्रजी	४०	४०	पदवी	इंग्रजी		
२ (संकेतांक ५१०)	सामान्य क्षमता चाचणी व पदासंबंधीचे/ विषयासंबंधीचे ज्ञान	१००	१००	पदवी	मराठी व इंग्रजी	एक तास	

नकारात्मक गुणदान -

१) प्रत्येक चुकीच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/ कमी करण्यात येतील.
२) एखाद्या प्रश्नाची एकापेक्षा अधिक उत्तरे दिली असल्यास अशा प्रश्नाचे उत्तर चुकीचे समजण्यात येऊन त्या प्रश्नाच्या उत्तराकरीता २५% किंवा १/४ एवढे गुण एकूण गुणांमधून वजा/कमी करण्यात येतील.
३) वरीलप्रमाणे कार्यपध्दतीचा अवलंब करताना एकूण अंतिम गुणांची बेरीज अपूर्णाकात आली तरीही ती अपूर्णाकातच राहिल व पुढील कार्यवाही त्याच्या आधारे करण्यात येईल.
४) एखाद्या प्रश्नाचे उत्तर अनुत्तरित असेल तर, अशा प्रकरणी नकारात्मक गुणांची पध्दत लागू असणार नाही.

-: अभ्यासक्रम :-

पेपर क्रमांक - १

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	मराठी :- सर्वसामान्य शब्दसंग्रह, वाक्यरचना, व्याकरण, म्हणी व वाक्प्रचार यांचा अर्थ आणि उपयोग तसेच उतान्यावरील प्रश्नांची उत्तरे
२	इंग्रजी :- Common Vocabulary, Sentence structure, Grammar, Use of Idioms and phrases & their meaning and comprehension of passage.

पेपर क्रमांक - २

अ.क्र.	घटक व उपघटक
१	सामान्य ज्ञान- (इतिहास, भूगोल, नागरिकशास्त्र, चालू घडामोडी इ.)
२	बुद्धिमापन विषयक प्रश्न (उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो हे आजमावण्यासाठी प्रश्न)
३	मूलभूत गणितीय कौशल्य व सांख्यिकी कौशल्य (गुणाकार, भागाकार, दशांश, टक्केवारी, सूट व व्याज)
४	माहिती अधिकार अधिनियम-२००५

५	संगणक व माहिती तंत्रज्ञान - आधुनिक समाजातील संगणकाची भूमिका, वेगवेगळ्या क्षेत्रातील जीवनात संगणकाचा वापर, डाटा कम्युनिकेशन, नेटवर्कींग आणि वेब टेक्नॉलॉजी, सायबर गुन्हे व त्यावरील प्रतिबंध, नवीन उद्योग म्हणून माहिती तंत्रज्ञानाचा निरनिराळ्या सेवा सुविधांची माहिती मिळण्यासाठी होणारा उपयोग, भारतातील माहिती तंत्रज्ञान उद्योगाची वाढ व त्याचा दर्जा, शासनाचे कार्यक्रम- जसे मिडीया लॅब एशिया, विद्या वाहिनी, ज्ञान वाहिनी, सामुहिक माहिती केंद्र, इत्यादी, माहिती तंत्रज्ञान उद्योगातील मुलभूत प्रश्न व त्याचे भवितव्य
६	विमा विषयक ज्ञान • विमा विषयक संकल्पना व उत्क्रांती (The Concept of Insurance & its evolution) • विमा बाजार (Insurance Market) • विमा शब्दावली (Insurance Terminology) • विमा नियमन आणि विकास प्राधिकरण (संकल्पना, स्थापना, उद्दिष्टे, कार्य व्याप्ती व अधिकार)
७	विमा संचालनालयाची माहिती (नागरिकांची सनद) (महाराष्ट्र शासनाच्या संकेतस्थळावर माहिती अधिकार अंतर्गत उपलब्ध)

दिनांक - ०२/१२/२०२१

सचिव
महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग